

HỘI QUÁN HẢI NAM

Nguyễn Thị Trang Thi

Hội An - một tên gọi quen thuộc không chỉ với người dân phố Hội mà còn rất gần gũi đối với các du khách trong và ngoài nước, dẫu chỉ một lần đặt chân đến Hội An cũng đều bị quyến rũ, bị chinh phục bởi đô thị cổ nhỏ bé và êm đềm này, nơi còn lưu giữ được những nét văn hóa mang đậm chất phương Đông với những ngôi nhà cổ, đình, chùa, miếu, hội quán mái ngói rêu phong, những dãy đèn lồng màu sắc lung linh... Tất cả những vẻ đẹp ấy của Hội An đã đem đến cảm giác được tìm về cội nguồn, để rồi học cách yêu và trân trọng văn hóa ngàn đời của cha ông nhiều hơn nữa.

Các công trình kiến trúc trong khu phố cổ được xây dựng hầu hết bằng vật liệu truyền thống: gạch, gỗ và độ cao chủ yếu không quá hai tầng. Trong khu phố cổ có nhiều công trình kiến



trúc là hội quán của cộng đồng người Hoa ở Hội An như hội quán Ngũ Bang, hội quán Quảng Triệu, hội quán Phúc Kiến, hội quán Triều Châu và hội quán Hải Nam. Trong đó, hội quán Hải Nam được xem là một địa chỉ hấp dẫn đối với du khách và những nhà nghiên cứu quan tâm đến kiến trúc, mỹ thuật và văn hóa phi vật thể.

Hội quán Hải Nam còn gọi là hội quán Quỳnh Phủ, tọa lạc tại số 10 Trần Phú, thành phố Hội An. Hội quán Hải Nam được xây dựng vào năm 1875 và

được trùng tu vào năm 1931. Đợt trùng tu lớn thứ hai vào năm 1971, toàn bộ tiền điện được hạ thành nhà trệt, vật liệu chủ yếu bằng xi măng cốt thép già gỗ. Tương truyền, vào thời nhà Nguyễn, có hơn một trăm người Hải Nam đi trên một chiếc thuyền buôn, bị nạn dạt vào bờ. Quan dân địa phương nghi là cướp biển nên đem về hành quyết. Về sau, vua Tự Đức ban sắc giải oan và cho lập miếu thờ “Nghĩa Liệt Chiêu Ứng”. Khi người Hải Nam đến buôn bán ở Hội An phát đạt, thịnh vượng nên xin lập hội quán, lấy 108 anh linh làm thần chủ.

Cảm nhận đầu tiên khi bước vào

hội quán đó là kiến trúc của hội quán Hải Nam với khung cảnh gần gũi với thiên nhiên, bầu không khí thoáng đãng, yên tĩnh tạo một cảm giác thanh

tĩnh, rũ bỏ mọi phiền muộn để được nhẹ nhàng hơn. Bước vào tiền điện (*tiền đường*) là hệ mái hình ống lợp ba tầng từ cao xuống thấp theo rìa mái tả và hữu. Toàn bộ các cột và xà trong gian chính điện đều được xây dựng bằng xi măng cốt thép, sơn già gỗ màu đỏ. Hai bên cửa có hai con lân lớn bằng đá, nền lát gạch hoa. Hai lối đi tả, hữu được lát gạch xi măng là hai khoảng vườn rộng để trồng cây cảnh. Hai bên là nhà Đông, nhà Tây với toàn bộ khung chịu lực bằng gỗ, cột vuông 15 x 15 cm. Kết cấu bộ vì bằng ba rường



thượng, trung, hạ và hệ thống trụ đội theo kiểu chông đầu và hoa văn trang trí thay cột tròn với khoảng cách hẹp xuôi theo chiều mái. Qua khoảng sân thuộc phần chính điện là một nếp kiến trúc theo kiểu phương đình, một mặt nối với chính điện, ba mặt để trống. Bàn án ở chính điện trang trí bức phù điêu mạ vàng miêu tả cảnh sinh hoạt tam giới.

Giữa chính điện là một bộ thờ bằng gỗ sơn son thiếp vàng miêu tả cảnh sinh hoạt tam giới “Trời, Đất, Thủy Cung” hết sức độc đáo. Phía trong long môn là bài vị 108 vị anh linh từng được vua Tự Đức sắc phong “Nghĩa Liệt Chiêu Ứng” và cấp đất lập miếu thờ phụng. Toàn bộ long môn là một công trình được chạm lõng tinh vi, đao sắc, chim thú, hoa trái ẩn hiện thành một bức rèm phía trên phủ xuống hai bên. Từ chánh điện nhìn ra, phía bên trái có thờ Thần Tài, phía bên phải thờ Tiền Hiền với ý nghĩa cầu mong tiền tài và được các bậc Tiền nhân che chở.

Bên trong chính điện có năm bàn thờ. Ở chính giữa là bàn thờ 108 anh linh Hải Nam gặp nạn trên biển năm 1851. Bên tả chính điện thờ tượng thần Phúc Đức (tức 3 vị Phúc, Lộc, Thọ), kể

bên là thờ hương linh những người có quê quán Hải Nam được gia đình gửi ký tự. Bên hữu chính điện thờ linh vị Tài Bạch Tinh Quân (tức Thần Tài), kể bên là bài vị thờ hương linh những người Hải Nam quá cố như bên tả. Ngai thờ trong chính điện được chạm trổ khéo léo có hình rồng, làm bằng gỗ cẩm lai, do thợ mộc làng Kim Bồng - Hội An chế tác. Ở góc bên tả chính điện đặt trống da và chuông đồng.

Theo tư liệu điền dã (2012), ông Lưu Đức Ngọc là trông nom hội quán cho biết: Trống da và chuông đồng được đặt mua từ Hồng Công năm 1967. Hội quán có người trông nom, quét dọn, thờ cúng thường xuyên. Hằng năm, vào các ngày 02 tháng 01 và 15 tháng 6 âm lịch, người Hải Nam ở Hội An và ở các nơi thường tụ họp về đây để tổ chức hành lễ. Với quan niệm hội quán Hải Nam là nơi cầu giải oan sai rất linh nghiệm, nhiều người đến đây cầu cúng thành tâm đã được độ trì thoát kiếp nạn oan khuất trong làm ăn, quan hệ giao dịch và được phù hộ mang lại thịnh vượng, thành đạt trong cuộc sống.

Bên trong hội quán Hải Nam trang hoàng nhiều hoành phi, liễn đối tạo cho hội quán thêm tính trang nghiêm, tôn kính.

Ở tiền điện có các bức hoành gồm: Bức hoành đề: 瓊府會館 (Quỳnh Phủ hội quán),¹ 葉公毡 (Nhâm Tý niên mạnh xuân, Diệp Công Chiên); Bức hoành đề: 瓊宇重光 (Quỳnh vũ trùng quang), lạc khoản: 廣南會安瓊府會館重修落成誌慶廣信省三岐 (Quảng Nam, Hội An Quỳnh Phủ hội quán trùng tu lạc thành chí khánh,

ạc kho

瓊府會

Quảng Tín tỉnh, Tam Kỳ thị, Quỳnh Phủ hội quán kính hạ); Bức hoành đề 澤福我惠 (Trạch phước ngã huệ), lạc khoản: 壬子年仲夏信商東邨村番正慰敬奉 (Nhâm Tý niên trọng hạ, Tín thương: Đông Thôn Thôn, Phan Chánh Ủy kính phụng). Các cặp liễn đối ở tiền điện gồm: Cặp phía trước: 林禮士, 府眾崇賢 (Quỳnh lâm lễ sĩ, Phủ chúng sùng hiền); Cặp phía trong đề: 海上顯英風百人忠魂昭赫耀, 南來欽 烈十三州眾荐馨香 (Hải thượng hiển anh phong bách bát trung hồn chiêu hách diệu, Nam lai khâm dạng liệt thập tam châu chúng tiến hình hương), lạc khoản: 癸丑年春. 商宋翌仟陳支胡吏振輝蔡秋香 (Quý Sửu niên xuân. Hương thương: Tống Dục Thiên, Trần Chi Hồ, Lại Chấn Huy, Thái Thu Hương).

Ở phương đình có các bức hoành gồm: 昭應殿 (Chiêu Ứng điện), lạc khoản: 重委會 (Trùng Ủy hội); Bức hoành đề: 重振 □ □ (Trùng chấn hương hình), lạc khoản đề: 會安瓊府會館重修落成誌慶? ? 瓊府會館 屆理監事基本理 監事同敬奉中華民國六十一年, 公元一九七二年 子吉旦(Hội An Quỳnh Phủ hội quán, trùng tu lạc thành chí khánh, ? ? Quỳnh Phủ hội quán kỷ Đế nhị giới Lý giám sự, cơ bản Lý giám sự đồng kính phụng. Trung Hoa Dân quốc lục thập nhất niên, Công nguyên nhất cửu thất nhị niên tuế thứ Nhâm Tý cát đán). Các cặp liễn đối ở phương đình gồm: Cặp phía trước: 海外聚 賢親仁固本, 南天聯國士立德興邦. (Hải ngoại tụ hương hiền, thân nhân cố bản, Nam thiên liên quốc sĩ, lập đức hưng bang), lạc khoản: 會安瓊府會館重修落成志慶. 法學士林肖銑敬撰並

書 (Hội An Quỳnh Phủ hội quán trùng tu lạc thành chí khánh. Pháp học sĩ Lâm Tiêu Tiên kính soạn tịnh thư); Cặp câu đối phía trong: 敬恭桑梓敦鄉博於異域, 蒼萃人文揚大漢之天聲 (Kính cung tang tử, đôn hương bác u dị vực, Hội tụ nhân văn, dương đại Hán chi thiên thanh), lạc khoản: 壬子年夏重修落成紀念. 聯文為我教育部部長羅藝平先生所題 (Nhâm Tý niên hạ trùng tu lạc thành kỷ niệm, Liên văn vi ngã Giáo dục bộ Bộ trưởng La Vân Bình tiên sinh sở đề).

Ở chính điện có các bức hoành: Bức hoành đề: 赫奕千秋 Hách dịch thiên thu), 1

應? 重修落成誌慶會 安福建會館潮州會館中華會館廣肇會館嘉應幫仝敬奉 中華民國六十二年

吉旦(Hội An Quỳnh Phủ hội quán Chiêu Ứng ? trùng tu lạc thành chí khánh. Hội An, Phúc Kiến hội quán, Triều Châu hội quán, Trung Hoa hội quán, Quảng Triệu hội quán, Gia ứng bang đồng kính phụng. Trung Hoa Dân

Quốc lục thập nhị niên tuế thứ Nhâm Tý mạnh xuân cát đán); Bức hoành đề:

次 顯赫南天 (Hiển hách nam thiên), lạc khoản: 瓊府會館重修落成 . 延壽堂韓据光敬奉中華民國六十三年季夏吉旦(Quỳnh Phủ hội quán trùng tu lạc thành kỷ niệm. Duyên Thọ Đường Hàn Cư Quang kính phụng. Trung Hoa Dân Quốc lục thập tam niên quý hạ cát đán); Bức hoành đề: 浩氣奔騰 (Hạo khí bồn đằng), lạc khoản: 會安瓊府會館重修落成 . 元舍號韓□元 敬奉 (Hội An Quỳnh Phủ hội quán trùng tu lạc thành kỷ niệm. Nguyên Hiệp hiệu Hàn Chiêu Nguyên kính phụng). Cặp câu đối ở chính điện: 氣聚而伸者為神從古英靈多由冤情, 德施於

ạc kho

次壬子

人則宜祀況同桑梓又在地 ▪
(*Khí tự nhi thân giả vi thân tòng cổ anh
linh đa do oan tình, Đức thi ư nhân tắc
nghị tự hướng đồng tang tử hựu tại địa
huong*), lạc khoản: 光緒壬辰年秋
月穀旦. 信商潘千廉潘先翔韓
仁豐洪以錦鄭庭琨鄧煥階敬送
(*Quang Tự Nhâm Thìn niên thu nguyệt
cốc đán. Tín thương: Phan Thiên Liêm,
Phan Tiên Tường, Hàn Nhân Phong,
Hồng Dĩ Cẩm, Trịnh Đình Côn, Đặng
Hoán Giai kính tống*)

Bức hoành ở nhà Đông đền: 文莊
廳 (*Văn Trang sảnh*), lạc khoản: 重修
委員會于壬子年春 (*Trùng tu ủy
viên hội vu Nhâm Tý niên xuân*). Bức
hoành ở nhà Tây đền: 忠介廳 (*Trung
Giới sảnh*), lạc khoản: 重修委員會于
壬子年春 (*Trùng tu ủy viên hội vu
Nhâm Tý niên xuân*).

Được xây dựng với kiến trúc độc
đáo, hội quán Hải Nam đã tạo được sự
thu hút du khách đến tham quan. Hình
ảnh hội quán đã và đang được nhiều du
khách truyền tai nhau đến tham quan,
dâng hương, cầu khẩn với lòng thành
tâm mong mọi người trong gia đình đều
có cuộc sống tốt đẹp. Để giới thiệu
thêm một điểm di tích có ý nghĩa văn
hóa tâm linh dành cho du khách, năm
2016, nhân chào mừng ngày Di sản
Văn hóa Việt Nam (*ngày 23/11*), được
sự cho phép của UBND thành phố,
Trung tâm Văn hóa - Thể thao và Ban
trị sự Hội Quán Hải Nam đã tổ chức lễ
khai trương, mở cửa tham quan đón
khách nằm trong tuyến tham quan khu
phố cổ Hội An. Như vậy, đã có thêm
một điểm di tích có ý nghĩa văn hóa
tâm linh phục vụ nhu cầu tham quan
của du khách.



Trải qua nhiều biến thiên của thời
gian, thế nhưng hội quán Hải Nam ở
Hội An vẫn được bảo tồn nguyên vẹn
về kiến trúc, tín ngưỡng thờ phụng,
phong tục tập quán và đã trở thành một
phần hồn không thể thiếu của Khu di
sản văn hóa thế giới Hội An.